بررسی وضعیت هوش هیجانی در بین دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی غرب کشور

حسین مهدی‌زاده[1]، مریم عزیزی[2]، فرخ‌لقا جمشیدزاده[3]

چکیده

مقدمه: هوش هیجانی یک مهارت اجتماعی است و شامل درک احساسات خود برای تصمیم‌گیری مناسب و همچنین کاربرد احساسات در روابط و توانایی رهبری سایر افراد می‌باشد. این پژوهش به روش توصیفی و با هدف بررسی وضعیت هوش هیجانی دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی غرب کشور و مقایسه وضعیت هوش هیجانی در بین دانشجویان دختر و پسر این دانشگاه‌ها صورت گرفت.

روش‌ها: جامعه آماری این مطالعه، کلیه دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی غرب کشور بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی- طبقه‌ای، تعداد ۳۰۳ نفر از آن‌ها به عنوان نمونه آماری انتخاب گردیدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از آزمون هوش هیجانی Bar-On استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی شامل فراوانی، درصد فراوانی ساده، میانه، میانگین و انحراف استاندارد و برای سنجش فرضیات از آزمون ناپارامتریک Mann-Whitney U استفاده شد.

یافته‌ها: ۸۳/۲ درصد از پاسخ‌گویان در حد زیاد و خیلی زیادی دارای حس همدلی و درک احساس دیگران بودند. اکثر پاسخ‌گویان (۶۳/۵ درصد) در برخورد با تغییرات و موقعیت‌ها در حد متوسطی دارای انعطاف‌پذیری بودند. همچنین میزان برخی از مؤلفه‌های هوش هیجانی از قبیل حل مسأله، استقلال، خود آگاهی هیجانی، خوش‌بینی و همدلی دانشجویان دختر و پسر تفاوت معنی‌دار وجود داشت.

نتیجه‌گیری: نتایج نشان داد که میزان هوش هیجانی دانشجویان و به خصوص دانشجویان دختر در زمینه مؤلفه‌ها و خرده آزمون‌های کنترل تکانش، انعطاف‌پذیری، واقع‌گرایی، تحمل فشار روانی و خود ابرازی در حد متوسط بود. پیشنهاد می‌شود که در قالب آموزش مهارت‌های زندگی، سعی گردد هوش هیجانی دانشجویان در زمینه مؤلفه‌های فوق پرورش یابد.

واژه‌های کلیدی: هوش هیجانی، دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی، سلامت روان، آزمون Bar-On.

نوع مقاله: *تحقیقی*

دریافت مقاله: ۸۹/۳/۱۵ *پذیرش مقاله: ۸۹/۴/۲۰*

مقدمه

یکی از اساسی‌ترین مسایل زندگی نوین امروزی، حل مسایل و مشکلات انسانی می‌باشد. فرهیخته بودن (تحصیل‌کرده) در فرهنگ امروزی به صورت فاضل بودن، مسؤول و دلسوز بودن بیان می‌شود. چنین بیانی، هم مهارت‌های عقلانی (IQ یا Intelligence quotient) و هم مهارت‌های اجتماعی و هیجانی (EQ یا Emotional Intelligence) را به ذهن متبادر می‌سازد (۱). دانشجویان هر جامعه نیروی انسانی و سازندگان فردای آن جامعه هستند. از این رو سلامت جسم و روان آنان از اهمیت زیادی برخوردار است. فعالیت‌های آموزشی در جهت تقویت بهزیستی به ویژه آموزش مهارت‌های لازم برای زندگی، از بخش‌هایی هستند که برای ارتقای سلامت روان باید توسعه یابند. از جمله فعالیت‌های آموزشی که روان‌شناسان بر روی آن تأکید دارند، آموزش مهارت‌های هوش هیجانی است (۲). امروزه هوش هیجانی به عنوان عامل پیش‌بینی کننده سلامت روانی، اجتماعی، موفقیت تحصیلی و شغلی از اهمیت شایانی برخوردار است (۳).

۱- استادیار، گروه تکنولوژی آموزشی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران .

۲- کارشناس ارشد، گروه برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه پیام‌نور مهران، مهران، ایران. (نویسنده مسؤول)

Email: azizi.maryam7@yahoo.com

۳- کارشناس ارشد روان‌شناسی بالینی و پیش‌گیری از آسیب‌های اجتماعی، سازمان بهزیستی استان ایلام، ایلام، ایران.

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-10-16]

www.mui.ac.ir

هوش هیجانی مجموعه‌ای از توانایی‌هایی است که پردازش اطلاعات درباره هیجانات فرد و دیگران را امکان‌پذیر می‌کند (۴). همچنین هوش هیجانی توانایی درک، توصیف، دریافت و کنترل هیجانات می‌باشد. هر شخصی با برخورداری از میزانی از هوش هیجانی در مواجهه با وقایع مثبت و منفی زندگی، به موضع‌گیری و سازش با آن‌ها می‌پردازد (۵). به عبارت دیگر، هوش هیجانی مجموعه‌ای از ظرفیت‌های غیر شناختی، توانش‌ها و مهارت‌هایی دانست که بر توانایی‌های فردی برای موفقیت و کنار آمدن با فشارهای محیطی تأثیرگذار است (۶). هوش هیجانی به عنوان یکی از مؤلفه‌های مهم در ارتباطات، نقش بسزایی در سلامت روان‌شناختی و موفقیت تحصیلی ایفا می‌کند. شناخت این مؤلفه از چند بعد اهمیت دارد. ۱. از لحاظ نظری موجب گسترش دامنه علم در این حیطه خواهد شد؛ ۲. با توجه به ابعاد فرهنگی حاکم بر دانشجویان و این که در ایران تحقیقات کمی در این زمینه صورت گرفته است، می‌تواند تأثیر این مؤلفه را بر سلامت روان و موفقیت تحصیلی تا حدی مشخص نماید. ۳. از لحاظ کاربردی در صورت وجود تفاوت‌های آشکار در ظرفیت‌های هوش هیجانی و مشخص ساختن مؤلفه‌های اصلی که پسران و دختران را از هم متمایز می‌کنند، می‌توان با برنامه‌ریزی لازم برای تعدیل کاستی‌ها و ایجاد ظرفیت‌های جبران‌کننده و مکمل، از بروز و شیوع مشکلات آتی جلوگیری کرد (۷). مطالعات متعددی در زمینه بررسی وضعیت هوش هیجانی دانشجویان صورت گرفته است که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود.

نتایج یک مطالعه آزمایشی در زمینه ارزیابی آموزش هوش هیجانی و مهارت‌های ارتباطی دانشجویان سال سوم پزشکی نشان داد که کارگاه‌های آموزش هوش هیجانی، تأثیر مثبتی بر دانشجویان پزشکی دارد و می‌تواند منجر به بهبود وضعیت هوش هیجانی آن‌ها شود (۸). نتایج مطالعه‌ای دیگر در زمینه بررسی وضعیت هوش هیجانی دانشجویان سال اول پزشکی بیانگر این بود که میانگین نمره هوش هیجانی دانشجویان دختر بیشتر از دانشجویان پسر است (۹). همان طور که ذکر شد هوش هیجانی به عنوان مجموعه‌ای از قابلیت‌های لازم برای موفقیت شغلی تعریف شده است. اعتقاد بر این است که هوش هیجانی برای حرفه پرستاری لازم و ضروری است. با این وجود مطالعات کمی در این زمینه صورت گرفته است. نتایج مطالعه‌ای در این زمینه نشان داد که وضعیت هوش هیجانی پرستاران در طول چهار سال تحصیل خود در مجموع، در حد متوسط بود. همچنین نتایج مقایسه وضعیت هوش هیجانی پرستاران در طول ۴ سال تحصیل نشان داد که میانگین نمره هوش هیجانی آن‌ها در سال‌های متوالی بهبود می‌یابد. تکامل رشد، تجارب بالینی، تجارب زندگی و برنامه‌های آموزشی مبتنی بر حل مسأله می‌توانند از دلایل احتمالی آن باشد (۱۰).

برخی از محققین پیشنهاد می‌کنند که هوش هیجانی قابل یادگیری و تقویت است. در حالی که عده‌ای دیگر آن را خصیصه‌ای ذاتی می‌دانند. نتایج بررسی وضعیت هوش هیجانی دانشجویان دانشگاه پنجاب حاکی از این بود که بین هوش هیجانی دانشجویان و سن، جنسیت، مدرک تحصیلی و وضعیت تحصیلی آن‌ها رابطه معنی‌داری وجود دارد. همچنین میانگین هوش هیجانی دانشجویان پسر بیشتر از دانشجویان دختر بود (۱۱). نتایج بررسی رابطه هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان نشان داد که بین نمره کلی هوش هیجانی و برخی مؤلفه‌های آن با پیشرفت تحصیلی رابطه معنی‌داری وجود دارد، اما بین دختران و پسران، در نمره کلی هوش هیجانی تفاوت معنی‌داری وجود نداشت (۱۲).

در بررسی رابطه هوش هیجانی با سلامت روانی و عملکرد تحصیلی دانشجویان دختر و پسر دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهبهان نیز نتایج نشان داد که بین هوش هیجانی و تمام مؤلفه‌های آن با متغیرهای عملکرد تحصیلی و سلامت روانی دانشجویان رابطه معنی‌دار وجود دارد. همچنین نتایج حاکی از این بود که میانگین نمره کلی هوش دانشجویان دختر بیش از دانشجویان پسر است (۱۳).

در مطالعه‌ای رابطه هوش هیجانی با سلامت عمومی دانشجویان دانشگاه تربیت معلم سبزوار مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن حاکی از وجود رابطه معنی‌دار بین هوش هیجانی و سلامت عمومی دانشجویان بود. همچنین در

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-10-16]

www.mui.ac.ir

مقایسه هوش دانشجویان دختر و پسر، دانشجویان پسر از هوش هیجانی بالاتری برخوردار بودند (۲). Austin و همکاران در مطالعه خود همبستگی مثبت بین نمرات هوش هیجانی با عملکرد امتحان دانشجویان سال اول پزشکی در انگلستان را مشاهده نمودند. یافته‌های این بررسی، تأثیر مستقیم هوش هیجانی را بر عملکرد امتحانی دانشجویان نشان داد (۹).

هوش هیجانی در تمام شئون زندگی انسان اعم از تحصیل، شغل، محیط اجتماعی و سلامت روانی فرد نقش و اهمیت فراوانی دارد. اما نظام آموزشی ما هنوز بر بهره هوشی و تأثیر آن بر جوانب مختلف زندگی تأکید دارد. بنابراین توجه به هوش هیجانی به عنوان مؤلفه‌ای مهم برای بهبود عملکرد فردی، اجتماعی، تحصیلی و شغلی دانشجویان ضروری به نظر می‌رسد. بنابراین این مطالعه به بررسی وضعیت هوش هیجانی دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی غرب کشور پرداخت. همچنین وضعیت هوش هیجانی دانشجویان دختر و دانشجویان پسر دانشگاه‌های علوم پزشکی غرب کشور به تفکیک مؤلفه‌های آن مورد بررسی قرار گرفت.

روش‌ها

این پژوهش به روش توصیفی و با هدف بررسی وضعیت هوش هیجانی دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی غرب کشور و مقایسه وضعیت هوش هیجانی در بین دانشجویان دختر و پسر این دانشگاه‌ها صورت گرفت. هوش هیجانی در این تحقیق شامل ۱۵ مؤلفه که شامل حل مسأله، شادمانی، استقلال، تحمل فشار روانی، خود شکوفایی، خود آگاهی هیجانی، واقع گرایی، روابط بین فردی، خوش‌بینی، عزت نفس، کنترل تکانش، انعطاف‌پذیری، مسؤولیت‌پذیری اجتماعی، همدلی و خودابرازی می‌باشد که هر یک از این مؤلفه‌ها با ۶ گویه (در مجموع ۹۰ گویه) در قالب طیف ۵ ارزشی لیکرت (۱ = خیلی کم، ۲ = کم، ۳ = متوسط، ۴ = زیاد و ۵ = خیلی زیاد) مورد سنجش قرار گرفتند (جدول ۱). جامعه آماری این مطالعه، کلیه دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی غرب کشور بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی- طبقه‌ای، تعداد ۳۰۳ نفر از آن‌ها به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری بدین صورت بود که ابتدا سعی گردید همه استان‌های غرب کشور شامل استان‌های همدان، کرمانشاه، کردستان، لرستان و ایلام انتخاب شوند. سپس با توجه به عدم دسترسی به لیست کامل دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی غرب کشور، حتی‌المقدور سعی بر این شد تا از هر دانشگاه به تناسب تعداد دانشجویان آن دانشگاه، تمام گروه‌های آموزشی تحت پوشش قرار گیرند. سرانجام از هر گروه تعدادی دانشجو متناسب با تعداد دانشجویان آن گروه به طور تصادفی به عنوان نمونه آماری انتخاب گردید. برای جمع‌آوری داده‌ها از آزمون هوش هیجانی Bar-On استفاده شد که توسط راحله سموعی و همکاران در مؤسسه تحقیقاتی علوم رفتاری سینا (روان تجهیز) ترجمه شده و برای گروه سنی ۱۸ سال به بالا و به خصوص دانشجویان هنجاریابی شده است (۱۴). آلفای کرونباخ این آزمون ۰/۹۳ و پایایی آن به روش زوج- فرد ۰/۸۸ محاسبه گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی شامل فراوانی، درصد فراوانی ساده، میانه، میانگین و انحراف استاندارد و آمار تحلیلی شامل آزمون ناپارامتریک Mann-Whitney U استفاده شد.

یافته‌ها

در این بخش، ابتدا برخی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی دانشجویان نمونه آماری شامل جنسیت، سن و دانشگاه محل تحصیل در قالب جدول توزیع فراوانی ارایه می‌گردد. سپس وضعیت هوش هیجانی دانشجویان نمونه آماری مورد بررسی قرار می‌گیرد. در نهایت به مقایسه وضعیت هوش هیجانی در بین دانشجویان دختر و پسر نمونه آماری پرداخته می‌شود.

همان گونه که جدول ۲ نشان می‌دهد ۵۵/۱ درصد از پاسخ‌گویان، پسر و ۴۴/۹ درصد از آن‌ها دختر بودند. اکثر پاسخ‌گویان (۵۷/۸ درصد) در محدوده سنی ۲۳-۲۱ سال قرار داشتند و ۲۵/۷ درصد از آن‌ها نیز ۲۰ سال و کمتر سن داشتند. ۳۱/۴ درصد از پاسخ‌گویان دانشجوی دانشگاه علوم پزشکی

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-10-16]

www.mui.ac.ir

جدول ۱: مؤلفه‌های هوش هیجانی و تعاریف آن‌ها

ردیف	مؤلفه	تعریف
۱	حل مسأله	توانایی تشخیص و تعریف مشکلات به همان خوبی خلق کردن و تحقق بخشیدن راه حل‌های مؤثر و بالقوه
۲	شادمانی	توانایی احساس خوشبختی کردن با زندگی خود، لذت بردن از خود و دیگران، داشتن احساسات مثبت، صریح، مفرح و شوخ
۳	استقلال	توانایی هدایت افکار و اعمال خود و آزاد بودن از تمایلات هیجانی
۴	تحمل فشار روانی	توانایی مقاومت کردن در برابر رویدادها، موقعیت‌های فشارآور و هیجانات قوی بدون جا زدن و یا رویارویی فعال و مثبت با فشار
۵	خود شکوفایی	توانایی درک ظرفیت‌های بالقوه و انجام چیزی که می‌توان انجام داد، تلاش برای انجام دادن و لذت بردن
۶	خود آگاهی هیجانی	توانایی آگاه بودن و فهم احساس خود
۷	واقع گرایی	توانایی سنجش هماهنگی، بین چیزی که به طور هیجانی تجربه شده و چیزی که به طور واقعی وجود دارد
۸	روابط بین فردی	توانایی ایجاد و حفظ روابط رضایت‌بخش متقابل به وسیله نزدیکی عاطفی، صمیمیت، محبت کردن و محبت گرفتن
۹	خوش‌بینی	توانایی زیرکانه نگاه کردن به زندگی و تقویت نگرش‌های مثبت، حتی در صورت بدبختی و احساسات منفی
۱۰	عزت نفس	توانایی آگاه بودن از ادراک خود، پذیرش خود و احترام به خود
۱۱	کنترل تکانش	توانایی مقاومت در برابر تکانش، سایق یا فعالیت‌های آزمایشی و یا کاهش آن‌ها، همچنین توانایی کنترل هیجانات خود
۱۲	انعطاف‌پذیری	توانایی سازگار بودن افکار و رفتار با تغییرات محیط و موقعیت‌ها
۱۳	مسؤولیت‌پذیری	توانایی بروز خود به عنوان یک عضو دارای حس همکاری، مؤثر و سازنده در گروه
۱۴	همدلی	توانایی آگاه بودن و درک احساسات دیگران و ارزش دادن به آن
۱۵	خودابرازی	توانایی ابراز احساسات، باورها و افکار صریح و دفاع از مهارت‌های سازنده و برحق خود

همدان، ۱۵/۵ درصد دانشجوی دانشگاه علوم پزشکی سنندج، ۱۱/۲ درصد دانشجوی دانشگاه علوم پزشکی خرم‌آباد، ۲۷/۴ درصد دانشجوی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه و ۱۴/۵ درصد از آن‌ها دانشجوی دانشگاه علوم پزشکی ایلام بودند.

همان گونه که پیشتر شرح داده شد، هوش هیجانی شامل ۱۵ مؤلفه (حل مسأله، شادمانی، استقلال، تحمل فشار روانی، خود شکوفایی، خود آگاهی هیجانی، واقع گرایی، روابط بین فردی، خوش‌بینی، عزت نفس، کنترل تکانش، انعطاف‌پذیری، مسؤولیت‌پذیری اجتماعی، همدلی و خود ابرازی) می‌باشد. در این بخش، وضعیت هوش هیجانی دانشجویان نمونه آماری به تفکیک این ۱۵ مؤلفه مورد بررسی قرار می‌گیرد که نتایج آن به شرح ذیل می‌باشد (جدول ۳).

۱. مسؤولیت‌پذیری: در حالی که در میان پاسخ‌گویان فردی با مسؤولیت‌پذیری اجتماعی خیلی کم و کم وجود نداشت، اکثر پاسخ‌گویان (۸۴/۵ درصد) در حد زیاد و خیلی زیاد دارای این توانایی بودند. در مجموع، میزان مسؤولیت‌پذیری اجتماعی پاسخ‌گویان در حد زیاد (میانگین = ۴/۰۴) ارزیابی شد.

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-10-16]

www.mui.ac.ir

جدول ۲: توزیع فراوانی دانشجویان نمونه آماری بر اساس برخی ویژگی‌های فردی

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی	مؤلفه‌ها	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تراکمی
جنسیت	پسر	۱۶۷	۵۵/۱	۵۵/۱
	دختر	۱۳۶	۴۴/۹	۱۰۰/۰
سن	۲۰ سال و کمتر	۷۸	۲۵/۷	۲۵/۷
	۲۱-۲۳	۱۷۵	۵۷/۸	۸۳/۵
	۲۴ سال و بیشتر	۵۰	۱۶/۵	۱۰۰/۰
دانشگاه محل تحصیل	دانشگاه علوم پزشکی همدان	۹۵	۳۱/۴	۳۱/۴
	دانشگاه علوم پزشکی سنندج	۴۷	۱۵/۵	۴۶/۹
	دانشگاه علوم پزشکی خرم آباد	۳۴	۱۱/۲	۵۸/۱
	دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه	۸۳	۲۷/۴	۸۵/۵
	دانشگاه علوم پزشکی ایلام	۴۴	۱۴/۵	۱۰۰/۰

۲. همدلی: ۸۳/۲ درصد از پاسخ‌گویان در حد زیاد و خیلی زیاد دارای حس همدلی و درک احساس دیگران بودند. در مجموع، میزان حس همدلی و درک احساس دیگران در پاسخ‌گویان در حد زیاد (میانگین = ۴/۰۳) برآورد گردید.

۳. روابط بین فردی: نیمی از پاسخ‌گویان در حد زیادی دارای روابط میان فردی و حفظ روابط رضایت‌بخش بودند. در میان آن‌ها، فردی با روابط میان فردی در حد خیلی کم وجود نداشت. روابط میان فردی پاسخ‌گویان در مجموع در حد زیاد (میانگین = ۳/۸۸) ارزیابی گردید.

۴. عزت نفس: نیمی از پاسخ‌گویان (۵۶/۸ درصد) در حد زیاد دارای حس عزت نفس بودند. ۱/۷ درصد از آن‌ها نیز وجود این حس در خود را در حد کم و خیلی کم دانستند. میزان عزت نفس پاسخ‌گویان در مجموع و با توجه به میانگین (۳/۸۰) در حد زیاد ارزیابی شد.

۵. حل مسأله: اکثر پاسخ‌گویان (۷۲/۳ درصد) در حد زیاد و خیلی زیاد دارای مهارت حل مسأله بودند. میزان این مهارت در هیچ یک از آن‌ها در حد کم و خیلی کم نبود. در مجموع، می‌توان چنین عنوان نمود که پاسخ‌گویان در حد زیادی (میانگین = ۳/۷۵) از توانایی تشخیص، تعریف و حل مسأله برخوردار بودند.

۶. شادمانی: ۶۷/۰ درصد از پاسخ‌گویان در حد زیاد و خیلی زیاد دارای حس شادمانی (خوشبختی) بودند. با توجه به میانگین (۳/۷۵)، پاسخ‌گویان در حد زیادی دارای احساس شادمانی (خوشبختی) بودند و احساس خوشبختی از زندگی خود می‌کردند.

۷. خوش‌بینی: اکثر پاسخ‌گویان (۷۴/۶ درصد) در حد زیاد و خیلی زیاد دارای حس خوش‌بینی بودند و هیچ یک از آن‌ها حس خوش‌بینی خود را در حد خیلی کم عنوان نکرد. میزان حس خوش‌بینی پاسخ‌گویان در مجموع در حد زیاد (میانگین = ۳/۷۴) ارزیابی شد.

۸. خود شکوفایی: تقریباً نیمی از پاسخ‌گویان (۴۸/۲ درصد) در حد زیادی دارای توانایی خود شکوفایی یا درک ظرفیت‌های بالقوه بودند. توانایی خود شکوفایی در هیچ یک از پاسخ‌گویان در حد خیلی کم نبود. با توجه به میانگین (۳/۶۶) این مؤلفه می‌توان میزان این قابلیت در میان پاسخ‌گویان را در حد زیاد دانست.

۹. استقلال: ۶۳/۷ درصد از پاسخ‌گویان در حد زیاد و خیلی زیاد از حس استقلال برخوردار بودند. در مجموع و با توجه به میانگین (۳/۶۲)، پاسخ‌گویان در حد زیادی از احساس استقلال برخوردار بودند.

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-10-16]

www.mui.ac.ir

جدول ۳: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر اساس وضعیت هوش هیجانی به تفکیک مؤلفه‌های آن

مؤلفه‌های هوش هیجانی		خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	انحراف معیار
مسؤولیت‌پذیری	فراوانی	۰	۰	۴۷	۱۶۰	۹۶	۴/۰۴	۰/۵۷۳
	درصد فراوانی	۰/۰	۰/۰	۱۵/۵	۵۲/۸	۳۱/۷		
همدلی	فراوانی	۰	۰	۵۱	۱۷۲	۸۰	۴/۰۳	۰/۵۵۷
	درصد فراوانی	۰/۰	۰/۰	۱۶/۸	۵۶/۸	۲۶/۴		
روابط بین فردی	فراوانی	۰	۶	۶۲	۱۶۷	۶۸	۳/۸۸	۰/۶۴۴
	درصد فراوانی	۰/۰	۲/۰	۲۰/۵	۵۵/۱	۲۲/۴		
عزت نفس	فراوانی		۵	۷۶	۱۷۲	۵۰	۳/۸۰	۰/۶۱۲
	درصد فراوانی		۱/۷	۲۵/۱	۵۶/۸	۱۶/۵		
حل مسأله	فراوانی	۰	۰	۸۴	۱۸۴	۳۵	۳/۷۵	۰/۵۳۷
	درصد فراوانی	۰/۰	۰/۰	۲۷/۷	۶۰/۷	۱۱/۶		
شادمانی	فراوانی	۰	۱۳	۸۷	۱۳۷	۶۶	۳/۷۵	۰/۷۳۷
	درصد فراوانی	۰/۰	۴/۳	۲۸/۷	۴۵/۲	۲۱/۸		
خوش‌بینی	فراوانی	۰	۵	۷۲	۱۹۱	۳۵	۳/۷۴	۰/۵۹۷
	درصد فراوانی	۰/۰	۱/۷	۲۳/۸	۶۳/۰	۱۱/۶		
خود شکوفایی	فراوانی	۰	۱۷	۹۲	۱۴۶	۴۸	۳/۶۶	۰/۷۴۰
	درصد فراوانی	۰/۰	۵/۶	۳۰/۴	۴۸/۲	۱۵/۸		
استقلال	فراوانی	۰	۲۲	۸۸	۱۶۳	۳۰	۳/۶۲	۰/۶۸۳
	درصد فراوانی	۰/۰	۷/۳	۲۹/۰	۵۳/۸	۹/۹		
خود آگاهی هیجانی	فراوانی	۰	۹	۱۱۳	۱۴۳	۳۸	۳/۵۷	۰/۶۶۶
	درصد فراوانی	۰/۰	۳/۰	۳۷/۳	۴۷/۲	۱۲/۵		
خودابرازی	فراوانی	۰	۱۹	۱۸۳	۷۷	۲۴	۳/۲۷	۰/۶۸۰
	درصد فراوانی	۰/۰	۶/۳	۶۰/۴	۲۵/۴	۷/۹		
تحمل فشار روانی	فراوانی	۱	۳۶	۱۴۴	۹۹	۲۳	۳/۲۶	۰/۷۳۲
	درصد فراوانی	۰/۳	۱۱/۹	۴۷/۵	۳۲/۷	۷/۶		
واقع گرایی	فراوانی	۰	۳۸	۱۵۹	۹۳	۱۳	۳/۲۳	۰/۶۲۵
	درصد فراوانی	۰/۰	۱۲/۵	۵۲/۵	۳۰/۷	۴/۳		
انعطاف‌پذیری	فراوانی	۰	۲۲	۱۹۸	۷۸	۵	۳/۱۵	۰/۵۵۹
	درصد فراوانی	۰/۰	۷/۳	۶۵/۳	۲۵/۷	۱/۷		
کنترل تکانش	فراوانی	۶	۶۱	۱۵۵	۹۳	۸	۲/۹۹	۰/۷۶۶
	درصد فراوانی	۲/۰	۲۰/۱	۵۱/۲	۲۴/۱	۲/۶		
مجموع	فراوانی	۰	۰	۱۴۷	۱۴۳	۱۳	۳/۵۸	۰/۴۴۸
	درصد فراوانی	۰/۰	۰/۰	۴۸/۵	۴۷/۲	۴/۳		

(دامنه تغییرات مؤلفه‌های هوش هیجانی: ۱/۴۹-۰/۵ = خیلی کم، ۲/۴۵-۱/۵۰ = کم، ۳/۴۹-۲/۵ = متوسط، ۴/۴۹-۳/۵ = زیاد و ۵/۴۹-۴/۵۰ = خیلی زیاد)

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-10-16]

www.mui.ac.ir

۱۰. خود آگاهی هیجانی: میزان خود آگاهی هیجانی و فهم احساس خود در ۵۹/۷ درصد از پاسخ‌گویان در حد زیاد و خیلی زیاد بود. در مجموع، پاسخ‌گویان در حد زیادی (میانگین = ۳/۵۷) دارای خود آگاهی هیجانی و فهم احساس خود بودند.

۱۱. خودابرازی: اکثر پاسخ‌گویان (۶۰/۴ درصد) در حد متوسطی دارای توانایی ابراز احساسات بودند و هیچ یک از آن‌ها با توانایی ابراز احساسات در حد خیلی کم وجود نداشت. توانایی ابراز احساسات پاسخ‌گویان در مجموع در حد متوسط (میانگین = ۳/۲۷) ارزیابی شد.

۱۲. تحمل فشار روانی: تقریباً حدود نیمی از پاسخ‌گویان (۴۷/۵ درصد) در حد متوسط توانایی تحمل فشارهای روانی را داشتند. ۱۲/۲ درصد از آن‌ها نیز در حد کم و خیلی کمی قادر به تحمل فشارهای روانی بودند. در مجموع، پاسخ‌گویان در حد متوسط (۳/۲۶) توانایی مقاومت در برابر رویدادها و تحمل فشارهای روانی را داشتند.

۱۳. واقع گرایی: بیش از نیمی از پاسخ‌گویان (۵۲/۲ درصد) در حد متوسطی خود را واقع گرا دانستند. واقع گرایی پاسخ‌گویان در مجموع در حد متوسط (میانگین = ۳/۲۳) برآورد گردید.

۱۴. انعطاف‌پذیری: اکثر پاسخ‌گویان (۶۳/۵ درصد) در برخورد با تغییرات و موقعیت‌ها در حد متوسطی دارای انعطاف‌پذیری بودند. در مجموع، میزان انعطاف‌پذیری پاسخ‌گویان در برابر تغییرات در حد متوسط (میانگین = ۳/۱۵) برآورد شد.

۱۵. کنترل تکانش: حدود نیمی از پاسخ‌گویان (۵۱/۲ درصد) توانایی خود را در برابر تکانش و هیجانات در حد متوسطی عنوان کردند. ۲۲/۱ درصد از آن‌ها نیز وجود این توانایی را در خود، در حد کم و خیلی کم دانستند. در مجموع، توانایی پاسخ‌گویان در برابر تکانش و هیجانات در حد متوسط (میانگین = ۲/۹۹) ارزیابی گردید.

هوش هیجانی: میزان هوش هیجانی اکثر پاسخ‌گویان (۵۱/۵ درصد) در حد زیاد و خیلی زیاد بود. در مجموع و با در نظر گرفتن میانگین، میزان هوش هیجانی پاسخ‌گویان در حد زیاد (میانگین = ۳/۵۸) ارزیابی شد.

در این بخش، وضعیت هوش هیجانی پاسخ‌گویان پسر و دختر به تفکیک مؤلفه‌های ۱۵ گانه با استفاده از آزمون ناپارامتریک Mann-Whitney U مورد بررسی قرار گرفت. به عبارت دیگر، به منظور بررسی فرض وجود و عدم وجود تفاوت بین وضعیت هوش هیجانی پاسخ‌گویان پسر و دختر از آزمون Mann-Whitney U استفاده شد که نتایج آن به تفکیک مؤلفه‌های ۱۵ گانه ارایه گردید (جدول ۴).

نتایج آزمون Mann-Whitney U در زمینه بررسی فرض وجود یا عدم وجود تفاوت بین مهارت‌های حل مسأله پاسخ‌گویان پسر و دختر حاکی از وجود تفاوت معنی‌دار (Sig = ۰/۰۰۳، Z = ۳/۰۰۸) در بین آن‌ها بود. همچنین با در نظر گرفتن میانگین می‌توان عنوان نمود که پاسخ‌گویان پسر (۰/۵۷۲ = انحراف استاندارد و ۳/۸۴ = میانگین) بیشتر از پاسخ‌گویان دختر (۰/۴۶۹ = انحراف استاندارد و ۳/۶۴ = میانگین) از مهارت‌های حل مسأله برخوردار بودند.

نتایج آزمون Mann-Whitney U در زمینه بررسی فرض وجود یا عدم وجود تفاوت بین احساس شادمانی (خوشبختی) پاسخ‌گویان پسر و دختر نشان داد که بین پاسخ‌گویان پسر و دختر از این نظر، تفاوت معنی‌داری (Sig = ۰/۰۴۶، Z = ۱/۹۹۹) وجود داشت. همچنین با در نظر گرفتن میانگین می‌توان گفت پاسخ‌گویان پسر (۰/۷۳۳ = انحراف استاندارد و ۳/۸۳ = میانگین) در مقایسه با پاسخ‌گویان دختر (۰/۷۳۳ = انحراف استاندارد و ۳/۶۵ = میانگین) دارای حس شادمانی یا خوشبختی بیشتری بودند.

نتایج آزمون Mann-Whitney U در زمینه بررسی فرض وجود یا عدم وجود تفاوت بین میزان استقلال پاسخ‌گویان پسر و دختر حاکی از وجود تفاوت معنی‌دار (Sig = ۰/۰۲۳، Z = ۲/۲۶۹) در بین آن‌ها بود. همچنین با در نظر گرفتن میانگین می‌توان گفت پاسخ‌گویان پسر (۰/۶۸۳ = انحراف استاندارد و ۳/۷۲ = میانگین) در مقایسه با

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-10-16]

www.mui.ac.ir

جدول ۴: مقایسه میانگین هوش هیجانی دانشجویان نمونه آماری بر اساس جنسیت

مؤلفه‌های هوش هیجانی		میانه	میانگین	انحراف معیار	میانگین رتبه	Z	Sig
حل مسأله	پسر	۳/۸۳	۳/۸۴	۰/۵۷۲	۱۶۵/۶۰	۳/۰۰۸	۰/۰۰۳
	دختر	۳/۶۷	۳/۶۴	۰/۴۶۹	۱۳۵/۳۱		
شادمانی	پسر	۳/۸۳	۳/۸۳	۰/۷۳۳	۱۶۱/۰۵	۱/۹۹۹	۰/۰۴۶
	دختر	۳/۶۷	۳/۶۵	۰/۷۳۳	۱۴۰/۸۸		
استقلال	پسر	۳/۶۷	۳/۷۲	۰/۶۸۳	۱۶۲/۲۸	۲/۲۶۹	۰/۰۲۳
	دختر	۳/۶۷	۳/۵۰	۰/۶۶۶	۱۳۹/۳۸		
تحمل فشار روانی	پسر	۳/۱۷	۳/۵۳	۰/۸۰۸	۱۵۹/۰۹	۱/۵۶۵	۰/۱۱۸
	دختر	۳/۶۷	۳/۱۵	۰/۶۱۰	۱۴۳/۳۰		
خود شکوفایی	پسر	۳/۶۷	۳/۶۹	۰/۷۶۸	۱۵۲/۴۰	۰/۰۸۹	۰/۹۲۹
	دختر	۳/۶۷	۳/۶۳	۰/۷۰۶	۱۵۱/۵۱		
خود آگاهی هیجانی	پسر	۳/۵۰	۳/۷۰	۰/۷۲۳	۱۶۵/۱۵	۲/۹۰۵	۰/۰۰۴
	دختر	۳/۵۰	۳/۴۲	۰/۵۵۴	۱۳۵/۸۵		
واقع گرایی	پسر	۳/۳۳	۳/۳۰	۰/۶۵۵	۱۵۸/۹۶	۱/۵۳۸	۰/۱۲۴
	دختر	۳/۱۷	۳/۱۴	۰/۵۷۷	۱۴۳/۴۶		
روابط بین فردی	پسر	۳/۸۳	۳/۹۴	۰/۶۶۲	۱۶۰/۷۳	۱/۹۲۹	۰/۰۵۴
	دختر	۳/۸۳	۳/۸۰	۰/۶۱۴	۱۴۱/۳۷		
خوش‌بینی	پسر	۳/۸۳	۳/۸۲	۰/۶۳۱	۱۶۱/۴۷	۲/۰۹۵	۰/۰۳۶
	دختر	۳/۶۷	۳/۶۵	۰/۵۴۱	۱۴۰/۳۷		
عزت نفس	پسر	۳/۸۳	۳/۸۹	۰/۶۰۸	۱۶۳/۲۷	۲/۴۹۲	۰/۰۱۳
	دختر	۳/۶۷	۳/۶۸	۰/۵۹۸	۱۳۸/۱۶		
کنترل تکانش	پسر	۳/۱۷	۳/۱۰	۰/۷۶۵	۱۶۰/۹۱	۱/۹۶۸	۰/۰۴۹
	دختر	۳/۰۰	۲/۸۶	۰/۷۴۹	۱۴۱/۰۶		
انعطاف‌پذیری	پسر	۳/۱۷	۳/۱۶	۰/۵۶۱	۱۵۰/۷۰	۰/۲۸۸	۰/۷۷۴
	دختر	۳/۱۷	۳/۱۳	۰/۵۵۸	۱۵۳/۶۰		
مسؤولیت‌پذیری	پسر	۴/۱۷	۴/۱۱	۰/۵۶۱	۱۶۱/۱۱	۲/۰۱۴	۰/۰۴۴
	دختر	۴/۰۰	۳/۹۶	۰/۵۸۰	۱۴۰/۸۱		
همدلی	پسر	۴/۱۷	۴/۰۹	۰/۶۱۸	۱۶۳/۷۱	۲/۵۸۸	۰/۰۱۰
	دختر	۴/۰۰	۳/۹۳	۰/۴۶۰	۱۳۷/۶۲		
خود ابرازی	پسر	۳/۱۷	۳/۳۴	۰/۷۵۰	۱۵۶/۹۵	۱/۰۹۵	۰/۲۷۴
	دختر	۳/۱۷	۳/۱۹	۰/۵۷۵	۱۴۵/۹۲		
مجموع	پسر	۳/۵۳	۳/۶۷	۰/۴۹۲	۱۶۳/۰۹	۲/۴۴۲	۰/۰۱۵
	دختر	۳/۴۹	۳/۴۹	۰/۳۶۸	۱۳۸/۳۸		

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-10-16]

www.mui.ac.ir

پاسخ‌گویان دختر (۰/۶۶۶ = انحراف استاندارد و ۳/۵۰ = میانگین) از استقلال بیشتری برخوردار بودند.

نتایج آزمون Mann-Whitney U در زمینه بررسی فرض وجود یا عدم وجود تفاوت بین توانایی خود آگاهی هیجانی پاسخ‌گویان پسر و دختر نشان داد که بین پاسخ‌گویان پسر و دختر از نظر این توانایی، تفاوت معنی‌داری (Sig = ۰/۰۰۴، Z = ۲/۹۰۵) وجود داشت. همچنین با در نظر گرفتن میانگین می‌توان گفت پاسخ‌گویان پسر (۰/۷۲۳ = انحراف استاندارد و ۳/۷۰ = میانگین) از توانایی خود آگاهی هیجانی بیشتری در مقایسه با پاسخ‌گویان دختر (۰/۵۵۴ = انحراف استاندارد و ۳/۴۲ = میانگین) برخوردار بودند.

نتایج آزمون Mann-Whitney U در زمینه بررسی فرض وجود یا عدم وجود تفاوت توانایی ایجاد روابط میان فردی در بین پاسخ‌گویان پسر و دختر حاکی از وجود تفاوت معنی‌دار (Sig = ۰/۰۵۴، Z = ۱/۹۲۹) در بین آن‌ها بود. همچنین با در نظر گرفتن میانگین می‌توان گفت پاسخ‌گویان پسر (۰/۶۶۲ = انحراف استاندارد و ۳/۹۴ = میانگین) در مقایسه با پاسخ‌گویان دختر (۰/۶۱۴ = انحراف استاندارد و ۳/۸۰ = میانگین) از توانایی بیشتری در زمینه ایجاد و حفظ روابط متقابل برخوردار بودند.

نتایج آزمون Mann-Whitney U در زمینه بررسی فرض وجود یا عدم وجود تفاوت بین حس خوش‌بینی پاسخ‌گویان پسر و دختر نشان داد که بین پاسخ‌گویان پسر و دختر از این نظر، تفاوت معنی‌دار (Sig = ۰/۰۳۶، Z = ۲/۰۹۵) وجود داشت. همچنین با در نظر گرفتن میانگین می‌توان گفت پاسخ‌گویان پسر (۰/۶۳۱ = انحراف استاندارد و ۳/۸۲ = میانگین) در مقایسه با پاسخ‌گویان دختر (۰/۵۴۱ = انحراف استاندارد و ۳/۶۵ = میانگین) از نگرش مثبت‌تر و حس خوش‌بینی بالاتری برخوردار بودند.

نتایج آزمون Mann-Whitney U در زمینه بررسی فرض وجود یا عدم وجود تفاوت بین عزت نفس پاسخ‌گویان پسر و دختر حاکی از وجود تفاوت معنی‌دار (Sig = ۰/۰۱۳، Z = ۲/۴۹۲) در بین آن‌ها بود. همچنین با در نظر گرفتن میانگین می‌توان گفت پاسخ‌گویان پسر (۰/۶۰۸ = انحراف استاندارد و ۳/۸۹ = میانگین) در مقایسه با پاسخ‌گویان دختر (۰/۵۹۸ = انحراف استاندارد و ۳/۶۸ = میانگین) از عزت نفس بالاتری برخوردار بودند.

نتایج آزمون Mann-Whitney U در زمینه بررسی فرض وجود یا عدم وجود تفاوت بین میزان کنترل تکانش پاسخ‌گویان پسر و دختر نشان داد که بین پاسخ‌گویان پسر و دختر از این نظر، تفاوت معنی‌دار (Sig = ۰/۰۴۹، Z = ۱/۹۶۸) وجود داشت. همچنین با در نظر گرفتن میانگین می‌توان عنوان نمود که پاسخ‌گویان پسر (۰/۷۶۵ = انحراف استاندارد و ۳/۱۰ = میانگین) در مقایسه با پاسخ‌گویان دختر (۰/۷۴۹ = انحراف استاندارد و ۲/۸۶ = میانگین) از توانایی بالاتری در زمینه کنترل هیجانات و مقاومت در برابر تکانش برخوردار بودند.

نتایج آزمون Mann-Whitney U در زمینه بررسی فرض وجود یا عدم وجود تفاوت بین میزان مسؤولیت‌پذیری اجتماعی پاسخ‌گویان پسر و دختر حاکی از وجود تفاوت معنی‌دار (Sig = ۰/۰۴۴، Z = ۲/۰۱۴) در بین آن‌ها بود. همچنین با در نظر گرفتن میانگین می‌توان گفت میزان مسؤولیت‌پذیری پاسخ‌گویان پسر (۰/۵۶۱ = انحراف استاندارد و ۴/۱۱ = میانگین) در مقایسه با پاسخ‌گویان دختر (۰/۵۸۰ = انحراف استاندارد و ۳/۹۶ = میانگین) بیشتر بود.

نتایج آزمون Mann-Whitney U در زمینه بررسی فرض وجود یا عدم وجود تفاوت بین حس همدلی پاسخ‌گویان پسر و دختر نشان داد که بین پاسخ‌گویان پسر و دختر از این نظر تفاوت معنی‌داری (Sig = ۰/۰۱۰، Z = ۲/۵۸۸) وجود داشت. همچنین با در نظر گرفتن میانگین می‌توان گفت پاسخ‌گویان پسر (۰/۶۱۸ = انحراف استاندارد و ۴/۰۹ = میانگین) در مقایسه با پاسخ‌گویان دختر (۰/۴۶۰ = انحراف استاندارد و ۳/۹۳ = میانگین) از احساس همدلی بالاتری برخوردار بودند.

نتایج آزمون Mann-Whitney U در زمینه بررسی فرض وجود یا عدم وجود تفاوت بین پاسخ‌گویان پسر و دختر در زمینه مؤلفه‌های تحمل فشار روانی (Sig = ۰/۱۱۸،

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-10-16]

www.mui.ac.ir

(Z = ۱/۵۶۵، Sig = ۰/۹۲۹)، خود شکوفایی (Z = ۰/۰۸۹، Sig = ۰/۷۷۴)، واقع گرایی (Z = ۱/۵۳۸، Sig = ۰/۱۲۴)، انعطاف‌پذیری (Z = ۰/۲۸۸، Sig = ۰/۲۷۴) و خودابرازی (Z = ۱/۰۹۵، Sig = ۰/۰۱۵) نشان داد که بین پاسخ‌گویان پسر و دختر از نظر این مؤلفه‌ها تفاوت معنی‌داری وجود نداشت.

نتایج آزمون Mann-Whitney U در زمینه بررسی فرض وجود یا عدم وجود تفاوت بین هوش هیجانی پاسخ‌گویان پسر و دختر نشان داد که بین پاسخ‌گویان پسر و دختر از این نظر تفاوت معنی‌دار (Z = ۲/۴۴۲، Sig = ۰/۰۱۵) وجود داشت. با در نظر گرفتن میانگین می‌توان گفت میزان هوش هیجانی پاسخ‌گویان پسر (۰/۴۹۲ = انحراف استاندارد و ۳/۵۳ = میانگین) در مقایسه با پاسخ‌گویان دختر (۰/۳۶۸ = انحراف استاندارد و ۳/۴۹ = میانگین) بیشتر است.

بحث

با توجه به این که زندگی واقعی در دنیای امروز با ناکامی‌ها و استرس‌های فروانی همراه است، توانایی مقاومت در برابر تکانش و توانایی کنترل هیجانات دانشجویان باید مورد توجه دست‌اندرکاران قرار گیرد. همچنین با استفاده از روش‌های آموزشی گوناگون سعی گردد که قدرت مقاومت دانشجویان به ویژه دانشجویان دختر در برابر تکانش و همچنین کنترل هیجانات خود، افزایش یابد. همچنین جوانان در زمینه توانایی سازگار بودن افکار و رفتار خود با تغییرات محیط و موقعیت‌ها در وضعیت رضایت‌بخشی قرار ندارد و پرورش این مهارت در آنان ضروری به نظر می‌رسد. در مجموع، پایین بودن نمرات پاسخ‌گویان در خرده آزمون‌های خودابرازی، تحمل فشار روانی، واقع‌گرایی، انعطاف‌پذیری و کنترل تکانش، علایم دلگرم‌کننده‌ای نمی‌باشد و می‌تواند تبیین‌کننده پاره‌ای از مشکلات در زمینه سلامت روانی دانشجویان باشد.

در بخش مقایسه هوش هیجانی دانشجویان پسر و دختر، نتایج نشان داد که دختران دانشجوی ایرانی در مقایسه با دانشجویان پسر با توجه به دسترسی به محیط‌های اجتماعی، بازی‌های گروهی و حضور کمتر در مجامع عمومی از نظر رشد هوش هیجانی در سطح پایین‌تری قرار داشتند. این موضوع می‌بایست به طور جد مد نظر برنامه‌ریزان نظام آموزش عالی کشور قرار گیرد تا برای پرورش این مهارت‌ها تدبیری اندیشیده شود. این امر به خصوص در زمینه متغیرهای کنترل تکانش، انعطاف‌پذیری و تحمل فشار روانی شدیدتر می‌باشد و شایسته توجه بیشتری است. از سوی دیگر، پایین بودن نمرات دانشجویان در خرده آزمون‌های حل مسأله، شادمانی، استقلال، خود آگاهی هیجانی، خوش‌بینی، عزت نفس، همدلی و در مجموع هوش هیجانی نمی‌تواند فقط تفاوت‌های جنسیتی (اعم از فیزیولوژیکی و عاطفی) را تبیین کند و می‌تواند نشان‌دهنده عدم برخورداری آن‌ها از فرصت‌های رشد هوش هیجانی نیز باشد.

در مجموع، بین هوش هیجانی دانشجویان دختر و پسر تفاوت معنی‌داری وجود داشت که این نتیجه با یافته‌های Gujjara و همکاران (۱۱) و خسروجردی و خانزاده (۲) همخوانی داشت، اما مغایر با یافته‌های ثمری و طهماسبی (۱۲) بود. همچنین میانگین هوش هیجانی دانشجویان پسر بیشتر از دانشجویان دختر بود که این نتیجه با نتایج Gujjara و همکاران (۱۱) همخوانی داشت، اما با یافته‌های Austin و همکاران (۹) و بخشی سورشجانی (۱۳) همخوانی نداشت.

هوش هیجانی نیز مانند هوش شناختی نوعی توانایی و قابلیت است که بر بخشی از موفقیت‌های زندگی مانند پیشرفت تحصیلی [ثمری و طهماسبی (۱۲)]، پیشرفت شغلی و سلامت روانی [اکبری و همکاران (۳)] تأثیرگذار می‌باشد. بنابراین علاوه بر هوش شناختی، وضعیت هوش هیجانی فراگیران نیز باید مورد توجه قرار گیرد تا با استفاده از این قابلیت بتوان بر پیشرفت و موفقیت هر چه بیشتر فراگیران افزود. با توجه به پایین بودن نمرات دانشجویان و به خصوص دانشجویان دختر در برخی از مؤلفه‌های هوش هیجانی، آشنایی فراگیران با مؤلفه‌های هوش هیجانی و نقش آن در پیش‌بینی موفقیت‌های آتی آنان باید مد نظر مسؤولان آموزشی قرار گیرد. پیشنهاد می‌گردد که دست‌اندرکاران نظام

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-10-16]

www.mui.ac.ir

آموزش پزشکی با برگزای کلاس‌ها، کارگاه‌ها و سمینارهای آموزشی در قالب آموزش مهارت‌های زندگی زمینه‌ساز شکوفایی و رشد این قابلیت (هوش هیجانی) در دانشجویان، به ویژه دانشجویان دختر شوند.

References

1. Khalili Azar H. Comparison of emotional intelligence of high intelligence students and normal ones and its relationship with educational development, knowledge, and research in training sciences. Curriculum Planning 2007; 4(14): 107-24.
2. Khosrojerdi R, Khan Zadeh A. Investigation of the relationship between emotional intelligence and public health in students of Sabzevar Tarbiat Moalm University. Journal of Sabzevar University of Medical Sciences 2011; 14(2): 110-6.
3. Akbari M, Rezaeian H, Modi M. Investigation of emotional intelligence of students of Arak University and its relationship with computer anxiety. Periodical of mental health principles 2007; 9(35-36): 129-34.
4. Seif A. Psychology of development Psychology of Learning and Teaching. Tehran: Agah Publication; 2007.
5. Hakim Javadi M, Ajeei J. Investigating the relationship between quality of interest with emotional intelligence in high intelligence and normal students. Journal of Psychology 2004; 8(2): 158-72.
6. Rahnema A, Abdolmaleki J. Investigating the relationship between emotional intelligence and creativity with educational development in students of Shahed University. New Thoughts on Education 2009; 5(2): 55-78.
7. Hadadi Koohsar A. Relation of factors of emotional intelligence with psychological health and educational success: the mediator role of gender. Curriculum Planning 2009; 6(22): 99-118.
8. Fletcher I, Leadbetter P, Curran A, O'Sullivan H. A pilot study assessing emotional intelligence training and communication skills with 3rd year medical students. Patient Educ Couns 2009; 76(3): 376-9.
9. Austin EJ, Evans P, Goldwater R, Potter V. A preliminary study of emotional intelligence, empathy and exam performance in first year medical studentsstar, open. Personality and Individual Differences 2005; 39(8): 1395-405.
10. Benson G, Ploeg J, Brown B. A cross-sectional study of emotional intelligence in baccalaureate nursing students. Nurse Educ Today 2010; 30(1): 49-53.
11. Gujjara AA, Naoreenb B, Aslamb S, Khattakc ZI. Comparison of the emotional intelligence of the university students of the Punjab province. Procedia Social and Behavioral Sciences 2010; 2(2): 847-53.
12. Samari AA, Tahmasebi F. Investigation of emotional intelligence and educational development in students. Periodical of mental health principles 2007; 9(35-36): 121-8.
13. Bakhshi Surshejani L. Relationship between emotional intelligence with mental health and educational performance of male and female students of Islamic Azad University of Behbehan Branch. Curriculum Planning 2008; 5(19): 97-116.
14. Alimohamadi N, Eslampanah M, Madizadeh, H. A study on Iranian students emotional intelligence, [MA Thesise]. Kermanshah: Azad University; 2010.

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-10-16]

www.mui.ac.ir

Investigation of Emotional Intelligence among Students of Medical Sciences Universities in Western Iran

Hossein Mehdi Zadeh[1], Maryam Azizi[2], Farrokh Lagha Jamshidzadeh[3]

Abstract

Background: Emotional intelligence is a social skill which includes understanding one's own feelings for suitable decision-making, application of feelings in communication and the ability to lead other people. This descriptive study has been conducted with the aim of investigating and determining emotional intelligence among students of medical sciences universities in western Iran. It also tried to compare this feature among male and female students**.**

Methods: All 303 participants of the study have been students of medical sciences universities in west of Iran, who were selected using stratified random sampling. Bar-On emotional intelligence test was used as an instrument for data collection. Descriptive statistics including mean, mode, standard deviation, frequency was used to analyze the data. Non-parametric statistical test of Mann–Whitney U has been used to examine the hypotheses.

Findings: The results of this study show that 83.2 percent of respondents have high levels of sympathy and empathy. Most of the respondents (63.5) had a medium flexibility in dealing with changes and situations. Also, there was a significant difference between male and female students regarding some components of emotional intelligence including problem solving, level of independence, emotional self consciousness, optimism, and sympathy.

Conclusion: The results of the present study indicate that among students, especially females, emotional intelligence regarding indexes and subtests of impulse control, flexibility, realism, stress tolerance and self-expression lies in a medium level. Training students in these aspects of emotional intelligence, as a part of life skill learning program, is suggested.

Key words: Emotional Intelligence, Students of Medical Sciences Universities, Mental Health, Bar-On emotional Intelligence Test.

1- Assistant Professor, Department of Educational Technology, Ilam University, Ilam, Iran.
2- MSc, Department of Educational Planning, Payam-e-Noor University of Mehran, Mehran, Iran. (Corresponding Author), Email: azizi.maryam7@yahoo.com
3- MSc in Clinical Psychology and Social Harm Prevention, Social Welfare Organization, Ilam, Iran.

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-10-16]

www.mui.ac.ir